

Ln ptyf

Grip Lumburpbur.

Ln

1191

ՀՈՐԵՑԻ

1999

ՀՈՒՐ ԺԱՄԱՎԱՋԱՆ

Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ

ԱՆՑ.Ի.ԼԻԲԵՐԱՐՆԻ

1894

ԼԵՐ

1191

Արդիւնքի և համեմատ հետեւի իւր հարկաւորացը
Անհապաղօք, ապաւորակօրէն և անպակաս ապրիլ

ՉՈՐԵՑԻ

Հարցաւորի Գրեմարման և ճշգրտման միտ օրոք

« Կույ » ի

ՉՈՒՐ ԺԱՄԱՎԱՋԱՌ

Կիւմ Կիւմ Կիւմ Կիւմ Կիւմ Կիւմ Կիւմ Կիւմ Կիւմ Կիւմ
Կիւմ Կիւմ Կիւմ Կիւմ Կիւմ Կիւմ Կիւմ Կիւմ Կիւմ Կիւմ

Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ
ՏՊԱՐԱՆ Յ. Ի. ԼԻԲԵՐՄԱՆԻ

1894

Дозволено цензурою. С.-Петербургъ 5 Мая 1894 г.

28. 1193

41191-60

Паровая Скоропечатня Я. И. Либермана, Возн. пр. 38-4.

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

28-10

Ի Ղ Զ

Մեն անգամ քեզ տեսնելիս
Սոխակին եմ միշտ յիշում,
Որ վտայած նա՝ ողբալիս՝
«Նկ, բայ վարդիկս» էր կանչում:

* *

Բայց վարդիկը փակ կոկոնում
Ել չէր լըսում սոխակին,
Հենց սոխակը աչք էր խփում,
Իսկոյն վարդըն էր բացւում:

* *

Սոխակի պէս քեզ եմ կարօտ,
Իմ հայրենիք - վարդ փրշոտ,
Գէթ շերիմիս մի առաւօտ
Այդ փրշերից պըսակ խոտ:

ՍԻՐ ԵՒ ՅԱՆ

Սէր սիրողը ուրիշ եթեր՝
Ուրիշ աշխարհ է ստեղծում,
Շահասէրն էլ ուրիշ սրտեր՝
Ուրիշ ձեռնարկ է կրցում:

* * *

Բայց սիրոյ հետ խանդ ու հրճուանք
Մշտածիծաղ՝ յարատւ.
Շահամոլին՝ անանց տանջանք,
Ճակատին է կրնիք սև:

Ս Է Ր

Համարձակ գնա՛ աշխարհիս յայանիր,
Թէ ինչպէս ինձ դու խելքից հանեցիր.
Միայն շատ զգոյշ այն գաղտնիք պահիր,
Թէ ինձ հետ ինչպէս սիրով վարուեցիր:

* * *

Երբէք, չեմ դրժիլ ես իմ երգման դէմ,
Որ քեզ սիրեցի, միշտ էլ սիրում եմ.
Միայն քո սէրը ինչո՞ւ իմ սրտից
Ուզում ես խլել, փուշ տնկել նորից:

Իմ հոգեակըս, չքնաղ հրեշտակ,
Արեգի տեղ արեգակ,
Հուսնակ երես՝ համեստ աղջիկ,
Վարդապետեր՝ զոյգ թրշիկ:

* * *

Քնքոյշ սիրուցըդ վառուած եմ,
Ողջ զիշերներ միշտ անքուն,
Աշխարհիս մէջ քեզ ջոկել եմ,
Ջոկ իմ հոգուս ընկեր դուն:

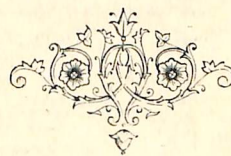

* *

Հոգ տար զիւղացի խեղճ շինականին,
Որ չունի ապրուստ և ոչ պատառ հող:
Պարտքը հասել է մինչև բողազին,
Խեղդում է նորան... չըկայ կարեկցող:

* * *

Հոգ տար բանուորի զբրուժեան մասին,
Որի արժէքը ընկած է կէս զին.
Էլ ապրուստ չունի աշխատանքի զին,
Խեղճ ընտանիքը կարօտ չոր հացին:

Կ Ա Տ Ա Կ

— Ե՛ն ի՞նչն ա որ՝
Մի հաստափոր,
Մէկ էլ մի ստոր
Խեղբի աղլոր,
Մէկն էլ դաժան,—
Ահա բոլոր.
Կռուեցին՝ որ
Խըլեն քեզնից.
Դու էլ ըսոր՝
Դըլուխըդ կոր...
Ամպի կտոր,
Մտածի՛ր որ...:

— Մէկը սոխ ա,
Մէկը բոխ ա,
Մէկը շնբոխ ա,
Թասի միջին՝
Քո առաջին.
Ուտես՝ վայ ա,
Չուտես՝ վայ ա,
Ասես՝ վայ ա,
Չասես՝ վայ ա.
Թէ չըզտայ՝
Մէկ էլ ասա...

Ժ Ա Ս Ո Ւ Զ Ա Յ Ն

Արի՛ այս անգամ շուկայում կանգնեմ,
Խըրոխտ ու հպարտ խիստ թունդ բըղաւեմ.
— Այ՛ Է՛ ահա՛նէ՛ր, ես ձայն եմ ծախում.
Ծախում եմ փողով, ո՞վ է կամենում...:
Եսամոլ ամբոխը մի քիչ փսփսաց...
«Նա խօմ՝ նամարդ չէ՛», ախանջիս ասաց.
Ապա բըղաւեց. «Ի՞նչ արժէ՛ խնդրեմ
Գինը ճիշտ ասէք»: Ձայնը կրկնուեց.
Ու ես էլ հպարտ՝ զին դըրի խիստ թանդ:
Գինեմոլ ամբոխը ստիցըս խարուեց,
Իմ ձայնը առաւ՝ իր տունը քանդեց:

Չէի վախենալ ամբողջ աշխարհից՝
Թէ գէմըս դուրս դար կըռիւ մըղելու,
Բայց կըսարսէի տըկար մանուկից—
Երբ իմ ազգիցն է—գէմը կռուելու:

ԷԼԻ Ի՞նչ ՈՒՆԻՆԵՔ

Էլի ի՞նչ ունինք.—
Սղքատ ընտանիք,
Թերուս զաւակներ,
Գաղթական եղբարք,
Տկլոր երեխայք...:

Էլի ի՞նչ ունինք.—
Քաղցած զըկրտոց,
Փըչացած արդոց
Վարակած ախտեր,
.

Էլի ի՞նչ ունինք.—
Ծոյլ ու թոյլ ընկեր,
Տըհաս պըտուղներ,
Անհոտ ծաղիկներ...:

Էլի ի՞նչ ունինք.—
Տըլմար՝ զինեմոլ
Սուրմակ ու Նիկոլ
Վեստ-Սարգսական.
Ժանգոտ - պսպրղուն
Մեծ շքանրչան:

* *

Էլի ի՞նչ ունինք.—
Կեղծ աղղասէրներ,
Լոկ փըքուած խօսքեր,
Ժըլատ հարուստներ,
Նախանձ հարեան,
Բեռներով սրտեր.
Էլի ու շատ բան
Ունինք մեղ ընկեր...:

Ծ Ո Վ Ա Կ

Օովակ, է՛յ ծովակ, ի՞նչ ես կատաղել,
Ալիք ու փրփուր՝ կոհակներ կաղմել.
Ինչպէս մի զաղան աչքերը չըռած՝
Բերան բաց արիւր լափելո՞ւ մարդկանց:

* *

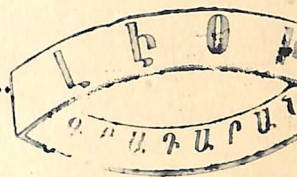
Անդուսպ ալիքը ինչո՞ւ փրփրած՝
Շատ մարդ կուլ տուեց, հրէ՛շ կատաղած.
Հերիք է, բռնի՝ որկրամոլ ծովակ,
Անկուշտ փորիդ մէջ մարդիկ ժողոված:

* *

Եւ արդէն ժամ է քո դէմ՝ կռուելու.
Թիակ ու նաւակ ձեռք առան մարդիկ...
Բռնակալ, քո դէմ՝ ալիք ճեղքելով
Անվերջ կռուում են և՛ դող, և՛ սաստիկ...:

* *

Հէրիք է, ծովակ, ցոփս ժողովեմ,
Նաւակի ծայրից ուռկանքս նետեմ.
Ամբրոսական սէր դէպ երուսաղէմ:
Թեքած նաւակիս բաղձանք շատ ունեմ:

ՈՒՐ ՊԵՏԻ Ի ԴԻՄԱԾ

Գեղջուկը մլմուշ տանջուում է խցում,
Ինչպէս զոյդ եղներ՝ լծած իւր կալում:
Խաւերի մէջն էլ ամբօսը նիրհած՝
Ինչպէս զինեմով՝ քրնել է հարբած...:

* *

Իսկ կրնոջ կոչում մեր մէջը կորած,
Պատիւ՝ իրաւունք—ողջ բռնաբարուած,
Հայրենեաց հոգը... սա էլ բեղարած՝
Պտուղ չէ տալիս... ո՛ւր պէտք է գիմած:

ԻՆՉ ԵՍ ԴԻԻՈՏԵԼ

Փականք են դրել մեր բերաններին.
Ճմուլեց՝ կարտուեց սրաները խորքում:
Բանտ, մահ, դան, հարուած,— այդ է մեր պարէն.
Պիտի համբերե՛նք՝ աղա թուրքերին...
Էլ ի՞նչ համբերենք, դնանք, եղբարք, զրնանք,
Հայաստանն անաէր՝ մենք գեղեր շինենք,
Բռնութեան լուծը մեր ձեռքով ջարդենք:

— «Տօ, լօթի-փօթի, ի՞նչ ես դու տալի,
«Ի՞նչ ես դիւտել, սարսաղուել, դժուել,
«Երեւի դիւտ խոտ շատ ես կերել,
«Կամ թէ դիժ գինի՝ սպիտակ շան լակոտ (օղե)
«Փորըդ տիրղել... մածուն չի՝ թան չի,
«Էդ ի՞նչ քո բանն է, քելիսի հաց է,
«Որ ուտես պրծնես, դունչդ էլ սրբես,
«Մի տեղ ջոկ ձգուես, շնթուես ու քրնես»...:

Հոտած դարշելին պղծալից բերնով
Հայհոյանք թափեց տաճիկ բերանից,
Օրէնք ու հաւատ նա բռնաբարեց,
Մատղաշ չմընաց էլ հայ աըներում:

Հարեմի շէմքում զըռանով ծախուեց,
 Հայաստանն անտէր՝ ոտքի տակ կորչում...
 Էլ մենք ի՞նչ խօսենք, քարերն են խօսում:
 Էլ ի՞նչ համբերենք, դնանք, եղբարք, զընանք,
 Հայաստանն անտէր՝ մենք դեղեր շինենք,
 Բռնութեան լուծը մեր ձեռքով ջարդենք:

— «Տօ, լօթի-փօթի, ի՞նչ ես դուս տալի,
 «Ի՞նչ ես դիւտակ, սարսաղուել, գժուել,
 «Երեւի դիւտա խոտ շատ ես կերել,
 «Կամ թէ դիժ դինի՝ սպիտակ շան լակոտ,
 «Փորըդ տկրղել... մածուն չի՝ թան չի,
 «Էդ ի՞նչ քո բանն է, քելեխի հաց է՞,
 «Որ ուտես պրծնես, դունչդ էլ սրբես,
 «Մի տեղ ջոկ ձգուես, շնթռես ու քրնես»....

Մամուլն է լռած, չըկայ քարոզող,
 Անպաշտպան է հայն՝ չունի մի օդնող,
 Եւ անսանձ թողած՝ տաճիկ ու քրդեր՝
 Որ հիմքից քանդեն հայկադնեայ տներ...
 Իսկ բանտերի մէջ թո՛ղ ախանջ չսէ,
 Թէ ինչեր կ'անեն այդ աղա թուրքեր—
 Խայտառակ ու լերբ յիշող, կեղծ դատեր...,
 Էլ մենք ի՞նչ խօսենք, քարերն են խօսում,
 Խեղճերըն անտէր՝ ոտքի տակ կորչում...

— «Տօ, լօթի-փօթի, ի՞նչ ես դուս տալի,
 «Ի՞նչ ես դիւտակ, սարսաղուել, գժուել,

«Երեւի դիւտա խոտ շատ ես կերել,
 «Կամ թէ դիժ դինի՝ սպիտակ շան լակոտ,
 «Փորըդ տկրղել... մածուն չի՝ թան չի,
 «Էդ ի՞նչ քո բանն է, քելեխի հաց է՞,
 «Որ ուտես պրծնես, դունչդ էլ սրբես,
 «Մի տեղ ջոկ ձգուես, շնթռես ու քրնես»....

ՍԱՅՆՈՒՈՐԻ ԵՐԳԸ

Պէծի՛կ եղը, արի՛ լծեմ սայլակից,
Եւ շուտ քաշեր՝ առաջ զընանք էս զլիւից,
Որ էլ նորից չըգայ՝ ծեծի անիրաւ
Գոռ սարվազը, ընտանիքիս չըտայ ցաւ:

Կոռ ու բէգեառ ու մասրափին մասնակից՝
Դու ինձ ընկեր, ես քեզանով եմ տալիս.
Մեր սև օրը քեզնով հոգում, ցաւերից
Թեթեւանում, ծանրաբեռնող հարկերից...

Ամբողջ տարին մենք աղէքոնց ծառայ ենք,
Նըրանց պաշար մեր շալակով պիտ տանենք.
Մեր կայք, վաստակ նըրանց ընծայ թէ չըտանք՝
Իրենք զօռով պիտի խըլեն, եղը ջան...

Շաբաթն իբուն նոր-նոր հրաման վեզերից...
«Տունը մի սայլ, երկու խալուար լաւ ցորեն,
Մի-մի փուլ իւղ...» այս հոլզորում մեղանից
Պիտի տանենք. դնա՛ եղը, եղը ջան....

Քաշի՛ր, ընկեր, մեր սև օրին ճար անենք.
Թուրք աղէքոնց հաց ու ջուրը մենք տանենք,
Հաւատացի՛ր, այս աշխարհի նախատինք
Մեզ է տուած, արի՛, եղը, դէ՛հ քաշենք....

Ճուռմ է՝ ճուռմ ճախրակի միջին,
Ինքը վեթխարի, թակարդը ոտին.
Պպին է կանգնել՝ զարկել, փշըտել
Նորից մի ձուլել անսէր մարդ ու կին:

Գոռում է՝ գոչում փրփուրը բերնին՝
Ջարկելու ժայռի սեւալերթ քարին,
Ուղում է պայթել թթուած ումբին
Ինչպէս մի վառօդ կրակը բերնին:

Սչքերը վառած պէծպծին տուեց,
Էնչպէս մի կայծակ երկնակամարի,
Եւ ուզեց տսել. «Նոր քաղաքական
Պիտի ձեզ կրթեմ, որդիք զիւղական»:

Օ՛, ինչպէս պայթե՛ց... վեժեց լաւայից.
Կըտորը ընկաւ յատակը ծովի.
Եւ ուզեց խիլ ոսկեայ ձկնիկից
Սաղափեայ բերնի ոսկեայ բալանին:

Ս Է Ր

Տէր, ա՛նւր իմ ազգիս սէր անբաժան,
Որ սիրով դործէ դործեր դուրեկան,
Մի շարք նեղութեան՝ վշտից աղատման,
Սիրով աշխատէ այդ ցաւին դարման:

Սիրով տէրութեան շահեր ճանաչէ,
Սիրով ընկերոջ պատիւը պանէ.
Ազգ ու հայրենիք, կրօն ու լեզու,
Շաղկապուած սիրով նա զընահատէ...:

Վ Տ Ա Կ

Թռչում է վրտակ փրփուրը բերնին,
Վազում է առաջ գոռում գոչումով,
Կոհակ ու ալիք՝ պղպրջակ շալկին.
Նորա զընացքից դողում է զեալին:

Սուլում է սաստիկ՝ որոտում ուժգին,
Ինչպէս ամպերը կարկըտի ժամին,
Խրփում է՝ զարկում սևալերթ ժայռին.
Թէպէտ չէ կայծակ—բայց խփեց ուժգին:

Այնպէս սրընթաց առաջ է վազում,
Որ կարծես աշխարհ նա պիտի ջնջի.
Եւ այնպէս խրրոխտ՝ ուժեղ մռնչում,
Ասես երկունքից նա պիտի ծնուի...:

Գընաց ու զիպաւ Մասիսի փէշին,
Ճոթռեց ու տարաւ հիւսուածքից բաժին.
Աւելի դժուեց, պղտորուեց կրկին
Ձեան շերտերի լեռնաւա բաժնից:

Հասաւ մի ջրուէժ՝ ձեան հիւսը շալկին,
Եւ այնպէս ուժեղ բարձր կատարից
Նետեց շալակը դէպի ցած գետին,
Որ ձեան հիւսուածքը հիմքից քայքայուեց....

* * *

Ցալքունի միջից՝ մէկ էլ ի՞նչ տեսնես,
Ահա մի հըրէշ զարթնեց խոր քրնից...
Ալեւոր մորուս, դէմքը բոցատես,
Արծուի քրթով մի դէմք այլատես:

* * *

Աչքերը վառուած պէծպծին տուեց,
Ինչպէս մի փայլած երկնականարի.
Անսովոր ձայնով նա թունդ բըղաւեց,
Եւ արձագանքը կրկնուեց մի մի...

* * *

Ամեհու խօսքեր՝ շարած մարդարիտ,
Թանկագին, ընտիր, այն էլ հաղուադիւտ...
Բայց նըրա ճառից ով ինչ դուշակեց,
Միայն այսքանը ականջըս լսեց....

* * *

— Դուք, թշուառական բռնի աղաներ,
Չնչին արարածք, դաժան սպաներ,
Յանդուղն՝ զինեմով տեսէ՛ք ձեր սըտեր,
Ահա՛ ձեր յիմար ու աղտոտ գործեր...

Դուք ռնց սիրտ արիք իմ հողին տիրել,
Ո՞նց համարձակուեցիք ձեր ոտը կոխել
Եւ այդ սուրբ երկրում վըրաններ ձրգել,
Ձեր պիղծ ձեռքերով մեհեաններ ջարդել:

* * *

Անյապաղ կորէ՛ք, վըրէժ է ծընուել,
Վըրէժ լուծողը աշխարհ է եկել,
Սար ու ձոր ջնջող՝ ծով ցամաքեցնող...
Թէպէտ դարբինը «ասլանին» չ'եթող:

* * *

Ո՞ւր է դարբինը, մեծ թիքան փչեմ...
Նրա մուրճ ու սալ ծամեմ ծամ՝ ծամեմ,
Ո՞րն է անիրաւ ձիւնապատ սարը,
Որ ինձ կըլանեց, վըրէժըս լուծեմ:

* * *

Այս ասեց չասեց՝ Ակոռի սարից
Մի ծուխ բարձրացաւ—սարը ճոթուեց.
Ի՞նչ թող ու դուման... դործող լաւայից
Ծածկեց Ակոռում կենդանի մարդկանց...

* * *

Այսպէս ամեհու սարսոտ խօսքերից
Վըտակի երես փրփուրը կոխեց,
Ուր կարծես մի ձայն ասեց ականջիս,
Դու մի մօտենար փրփուրը խեղդեց....

Ի՞նչպէս էր ջուրը սաստիկ պղտորուել,
 Ի՞նչպէս երեսը փրփուրը կոխել.
 Սրբնթաց թռչում՝ ալիքներ կաղմած,
 Որ կարծես մի ինչ բան էր մոռացած...:

* * *

Բայց նա կանգնած էր, այն էլ աներկիւղ,
 Որից շատ մարդիկ կրեցին երկիւղ.
 Թէպէտ ինքնագոչ կանգնած էր հպարտ
 Ինչպէս մեծ արքայ—արքայ և խրոխտ:

* * *

Գարձաւ դէպի հայրն ու այսպէս ասաւ
 —Ներեր, հայր Արտաշ, դարձիս հաւատա՛,
 Որ արքայազնըս կապանքից պրծայ՝
 Տալ մեծ աւետիս դիւցազնիդ՝ ահա...

* * *

Քո Արտաւազդն եմ քաջքերից բռնուած՝
 Կտրեցի շղթաս և այսպէս զինուած՝
 Եկայ խորտակեմ քո դու թշնամեաց,
 Զնջեմ աշխարհքից այդ լերբ մարդկերանց:

* * *

Պահ մի «Ասքանադ» խնամքիս տուրի ինձ
 Որ ես միշտ օղնեմ պահելու անջինջ.
 Ով մեծդ Արքա՛ օրհնիր այժմ ինձ
 Որ քո օրհնութեամբ թագ կապեմ անջինջ:

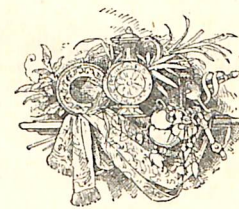
Հրաման տուր ինձ հաւուների թուրը
 Կապեմ իմ վերայ. իմ դէմ կռուողը
 Երբէք չի ապրիլ, բացի սար ու ձոր.
 Այդ էլ ոտքիս տակ կըջնջեմ բոլոր...:

* * *

Վրրէժի համար ես աշխարհ եկայ,
 Վրրէժ առնողը հէնց ես եմ: ահա՛,
 Թող մէկը դուրս դայ՝ դիմացըս կանգնի,
 Ես փրչեմ վերան՝ զետինը անցնի:

* * *

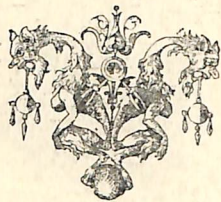
Մէկ էլ ջրվեժից վըտակը թռաւ.
 Յաւքունից մի ձայն արձագանք տուաւ.
 «Դիւցազն Արդաւազդ, շղթադ մի կտրիլ,
 Աշխարհ կըջնջես, քիչ էլ սպասիր»:

Ոչ որ չկարծի՝ որ իւր ճրարդը,
Փորձանքի տան մէջ մինչև լոյս կ'այրուի.
Հէգ բեռնաւորուած աշխարհի փառքը...
Սյդ մի երազ է խաբուսիկ կեանքի:

*
* *

Հէնց վշտից, հոգսից սաստիկ բեղարած,
Կանգ պիտի առնի քո շէմքիդ դռան.
— «Եւ դու անպարաստ», — տիլոր ու քաղցած,
Քեզ պիտի տանի բնութեան ծառան:

ՋԵՅԹՈՒՆՅՈՒ ՄԻԹԻ՛

Մի՞թէ կարիք չէ դատաստան կտրել,
Երբ առանց յանցանք բանտումն ենք փրթել.
Մի՞թէ յանցանք է տան մէջ բամբասել,
Որ մարդիկ ցնցոտ ողի են գտել...

*
* *

Ասացէք, մարդիկ, ինչո՞ւ էք լըռել...
Ինչո՞ւ չէք լսում... ինչո՞ւ, չէ՞ք ուղում.
Ինչո՞ւ, չէ՞ք կարող: Մինչև ե՞րբ թմրած՝
Լինիք դուք ապուշ, տանը բանտարկուած:

*
* *

Մի՞թէ չէք կարող մարդ զընահատել,
Բարին՝ արժանին դովել, վարձատրել,
Դէմքը տեսնելու խփոյն ճանաչել,
«Արժէ՛ կամ չարժէ՛» ճակատին զրոշմել:
Ասացէք, եղբարք, և այլն:

Մի՞թէ չգիտէք հրամաններ զրօնէ,
Խաւարի միջից ամբօխը հանել,
Ձրորի գիտութիւն՝ ուսում տարածել,
«Սէր և միութեան» սերմերը ցանել:
Ասացէք, եղբարք, և այլն:

* *

Մի՞թէ յանցանք է քահանայ ուզել,
Երբ առանց տէր-տէր մեռել ենք թաղում,
Այն էլ մեծ յանցանք՝ կրթութեամբ պահանջել,
Ստորուկ գիւղացուն որ զարգացընէ...:
Ասացէք, եղբարք, և այլն:

* *

Մի՞թէ յանցանք է երեսան կրթել,
Կրօն և լեզու պարտադիր անել,
Այն էլ շաղկապուած ազգի կապերով,
Քարտէզի վերայ հայրենիք ցոյց տալ:
Ասացէք, եղբարք, և այլն:

* *

Մահացու մեղք է՞ փորձուած ուսուցիչ
Պահանջել ազգից, զարգացած սաներ,
Եւ որոշ սիստեմ, և դաստիարակիչ,
Կրթութեամբ հայ հոգով, առաւել ընտիր:
Ասացէք, եղբարք, և այլն:

Մի՞թէ յանցանք է որ հայ ուսուցիչ
Կորած արժէքը պահանջենք ազգից,
Զթողնենք խեղճին դրկում պանդխտի,
Որդիք, դերգաստան կարօտ չոր հացի:
Ասացէք, եղբարք, և այլն:

* *

Մի՞թէ յանցանք է որ շինականի
Թշուառ վիճակին ճիշտ ուշք դարձնուի.
Նա կու բեգեառից շրինք է ծռել,
Ծանր հարկերից մլամուշ խեղդուել...:
Ասացէք, եղբարք, և այլն:

* *

Մի՞թէ յանցանք է ձեռք բարձրացընել
Բռնակալի դէմ, թէկուզ ով լինէր,
Իշխան, դատաւոր, զօրք ու զօրավար
Սյրել մի բովում խիստ լաւ փառաւոր:
Ասացէք, եղբարք, և այլն:

* *

Մի՞թէ յանցանք է երեսին խփել,
Ժըլատ հարստի ողջ արարքն յիշել,
Երեսին թքել, ապտակել խեղճ հեռացնել,
Ժանդոտ նիւթապաշտ, ճակատին կնքել,
Ասացէք, եղբարք, և այլն:

Ասացէք մարդիկ, ի՞նչ էք կռնթել,
Ժանգոտ մետալի վրան թուխտ եկել,
Հէրիք կրեցինք ձեր լերբ դործերից
Յիշոց նախաախնք օտարի բերնից...:
Ասացէք, եղբարք, և այլն:

* *

Եւ արդէն ժամ է, պէտք է թունդ կռուել,
Մուրճով ռմբով ժամ է լմնցնել,
Ստախօսների լեզուն կտրաւ,
Ժլատ հարստին որկորից հանել...
Ասացէք, եղբարք, և այլն:

* *

Մարդկանց թշնամին կախաղան հանել,
Ազգի Վասակին շամիրով սպանել
Եւ մրտա սե քօղ ձեռքով պատառել,
Եւ լինել Վարդան ազգիս դառապեալ:

ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՈՒԹԻՒՆ

Մանուկ թէ ծեր կովկասաբնակ
Խաղաղ, անդորր կինք կը վարեն,
Ուրախ՝ ազատ՝ ողջ բովանդակ՝
Միապետի կինքը կ'օրհնեն:

* *

Տաճկաստանի բընակիչներ,
Ծծկերներից մինչևի ծեր,
Սուգ ու արցունք՝ հառաչանքներ...
Բռնապետի՝ կինք կ'անիծեն:

ԵԹԷ ՈՒՋՈՒՄ ԵՍ...

Եթէ ուզում ես սերունդ վարդապատ,
Առաջ լաւ մայրեր տանը պատրաստիր.
Եթէ ուզում ես որդիք կրթուած,
Դպրոցի շէմքից առաջ դու մտիր:

Եթէ ուզում ես՝ վատ մարդ չըլենի,
Ամենից առաջ քեզ քննադատիր.
Եթէ ուզում ես՝ ընկերդ ուղղուի,
Ամենից առաջ քեզնով սկսիր:

Եթէ ուզում ես ազգիդ ծառայել,
Հանիր քո սրտից կոյր նախանձ ողին.
Եթէ ուզում ես հայրենիք փրկել,
Անդրանիկ զոհը նա քեզ է ջոկել....

Դուք, հարուստ փողով անխէր պատուհներ,
Շահամոլ վաճառ՝ շուկայ նստողներ,
Տուէք իմ ձեռքըս ձեր դիպած դանձեր,
Ու տեսէք ում հետ կըլինինք ընկեր....

Եւ դուք սղաւորք, մոլորուած տէրեր,
Մեռլի յետեից հազարք վատնողներ,
Տուէք իմ ձեռքս դէժ մի տոկոսիք,
Ու տեսէք, ո՞րն է անմահ քանքարներ....

Դուք էլ ճօրտատէր կնճռոտ աղաներ,
Մուլքի, կալուածքի շահով ապրողներ,
Տուէք իմ ձեռքս դէժ մի տասանորդ,
Ու տեսէք ի՞նչ կայ համայնի նուէր:

* * *

Ինձ նախատում է մի ներքին սուր ձայն,
Երբ ես իմ մարմնի կամքովն եմ գնում:
Նա մի սուր բռնած՝ իմ սիրտն է խրրում,
Երբ որ ես դադանի չարիք եմ գործում:

* * *

Եթէ հեռեւմ նրա խորհրդին,
Ինձ յաւերժագոյն տալիս է պարգև.
Իսկ ես սիրում եմ զեղ աղջիկ, զինի,
Նաև հայրենիք ու կեանք կարճատև:

Երբ ինձ կորցրի ինչպէս զինեմով,
Ու մտայ փողոց՝ շշկիլ, որկրամով,
Սյդաեղ անունըս ես զին չըզրի,
Ու եղայ յիմար, գործերով յոռի...

* * *

Թէև այդ բանը շուտուց հասկացայ,
Երբ սթափուեցի ու ուշքի եկայ,—
Հէնց այդ օրուանից բացուեց գերեզման
Ուր ես էլ կենդան մէջը թաղուեցայ...

Քեզ եմ բերում այս հեղ նուէր,
 Յստակ սրտով իմ կողմից,
 Ինչպէս եղբօր ջերմը համբոյր,
 Յմահ դաշը՝ խանդ կեանքից...

ՅԱՆԿ

Իղձ	5
Սէր և շահ	6
Սէր	7
Իմ հոգեակըս	8
Հոգ տար գիւղացի	9
Կատակ	10
Ծախու ձայն	11
Չէի վախենալ	12
Լշի ի՞նչ ունինք	13
Ծովակ	15
Ուր պէտք է գիմած	16
Ի՞նչ ես դիւտել	17
Սայլուորի երգը	20
Ղուում է ճշում	21
Սէր	22
Վտակ	23
Օգտնեցու «մի՞թէ»	29
Ժամանակագրութիւն	33
Եթէ ուղում ես...	34
Դո՛ւք, հարուստ փողով	35
Ինձ նախատում է	36
Երբ ինձ կորցրի	37
Քեզ եմ բերում	38

Մանուկ
1992

ԳԻՆՆ Ի 30 ԿՈՊԵԿ.

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0249840

